

Лаврентьєва І.В.

аспірантка,

Інститут проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ КРЕОЛІЗОВАНИХ ТЕКСТІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Революційні зміни в життєдіяльності суспільства в першу чергу торкаються молодшого покоління. Глобальна цифровізація світу призвела до того, що сучасні діти вчать користуватися гаджетами швидше, ніж розмовляти. Така особливість відбивається на їхньому психофізичному розвитку, а також впливає на особливості сприйняття і засвоєння інформації. Цю особливість використовують маркетологи, які витрачають мільйони доларів на дослідження ринку і створення ресурсів, які стають надзвичайно популярні серед підлітків. Науковці можуть використати це на свою користь, а саме – досліджувати ці ресурси і способи їх адаптації та використання задля здійснення виховного впливу на сучасну молодь.

Ми вважаємо, що потужним засобом впливу на сучасну молодь можуть стати креолізовані тексти. Ефективність використання креолізованих текстів на заняттях з літератури обґрунтовують і досліджують О. Ісаєва [4], Т. Бондарєва [2], В. Щербатюк [11], О. Лілік [6], Ю. Ревенко [8] та інші. В дослідження поняття «креолізований текст» і його визначення внесли свій вклад М. Ворошилова, Е. Анісімова та О. Ісаєва, які зазначають, що це «складне текстове утворення, у якому поєднуються вербальні (тобто словесні) та невербальні (що належать до інших знакових систем) елементи» [1; 3; 4].

Однак ми вважаємо, що потенціал використання креолізованих текстів ще не повністю реалізований у сфері виховання соціально успішної особистості. Всі варіації креолізованих текстів об'єднує лаконічність, яскравість, динамічність – тригери, які спонукають підлітків споживати контент. До креолізованих текстів належать буктрейлери, комікси, буклети, постери, брошури, скрапбукінги, фотоколажі тощо.

Деякі види креолізованих текстів використовуються відносно недавно, наприклад, буктрейлери. Інші, як от комікси, на хвилі їхньої

популярності серед молоді, у США, Великій Британії, Японії, Південній Кореї, використовували в освітніх цілях ще у 20-х–50-х роках [9].

Загальновідомо, що провідним видом діяльності старшокласників є комунікація з однолітками. Також особливістю підліткового віку є низький рівень емпатії, вони не можуть себе поставити на місце молодшого або старшого покоління. Тому й виникають класичні ситуації, які супроводжуються фразами на кшталт: «Мене ніхто не розуміє...».

Однак парадоксальним є те, що старшокласники із легкістю можуть себе поставити на місце персонажа-однолітка кінофільму чи книжки. Саме тому індустрія так званих підліткових серій книг і фільмів є надзвичайно багатою, але на жаль не різноманітною. Переважну кількість цих продуктів об'єднує дуже схожий сюжет: головним персонажем є зазвичай невпевнена в собі особистість, яка має проблеми із однолітками, сім'єю. Має друга, який сприймає цього персонажа таким, як він є, що й цінує в ньому. Раптом з'являється новий харизматичний і сильний персонаж, який докорінно змінює життя нашого головного героя, який виявляється ще й чимось особливим (має певні навички чи навіть магічні здібності).

Такі сюжети надзвичайно демотивують молоде покоління, тому що вони чекають людину, яка вирішить всі їхні проблеми. І замість того, щоб займатися саморозвитком, ставити цілі, розвивати стосунки із оточуючими, поглинають цей деструктивний і надзвичайно розчаровуються й дивуються: де ж та людина, яка змінить життя на краще.

Існує якісний контент, який пропагує здорові дружні стосунки, загальнолюдські цінності та зображує реальність, коли успіх і становлення особистості залежить лише від неї та її вміння взаємодіяти з іншими. Саме тому ми вбачаємо потенціал використання в освітньо-виховному процесі коміксів і буктрейлерів для зацікавлення підлітків роботою над виробленням у себе якостей і навичок соціально успішної особистості.

Комікс – це послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, які створюють певну зв'язну розповідь [9].

Літературні твори, які вважаються класикою для підлітків, на кшталт «Над прірвою у житті» Джерома Девіда Селінджера, не знайдуть відгуку ні в свідомості, ні в серцях більшості сучасних підлітків. Тому що персонажі, їхня буденність є чужими для сьогодення, загалом для України. Старшокласники не завжди можуть читати між рядків, щоб приміряти на себе роль таких не схожих (на перший погляд)

персонажів. Однак класичні твори, притчі, оповідки можна адаптувати та пропонувати у вигляді коміксів.

Наприклад, оповідки із незастарілою мораллю Василя Сухомлинського добре адаптуються під реалії та потреби сучасних підлітків. Розповідь «Яблулька і літо» про дружбу, «Соромно перед соловейком» про гідність і людяність, «Розділена радість» про емпатію [5; 10].

На Порталі превентивної освіти знаходяться десятки матеріалів (оповідок, притч, казок) із зручними фільтрами, такими як: цілепокладання, робота в команді, спілкування, стосунки тощо [7].

Ми пропонуємо педагогам на основі цього ресурсу обрати матеріал на певну тематику і розробити на його основі комікс на платформах Canva [12], Pixton [13] або у програмі MS Power Point.

Кінцівка коміксу залишається відкритою, а учні у парах (малих групах) доопрацьовують його. Під час рефлексії можна проаналізувати кінцівку розповіді та отримані висновки, а також дослідити досвід взаємодії у групах (анонімне опитування на базі GoogleForms).

Буктрейлер – це відео-презентація книжки, яка створюється для зацікавлення аудиторії.

Не зважаючи на засилля деструктивної популярної літератури є мотивуючі позитивні твори. Саме тому ми пропонуємо педагогам пропонувати учням в невеликих групах самостійно розподіляти обов'язки, прочитати твір та створити на його основі буктрейлер, щоб зацікавити у прочитанні книжки інші групи. Орієнтовний перелік творів:

– *Серія книг «Часодії» Наталія Щерба.* Серія книг про пригоди дівчинки Василяни, яка жила звичайним життям, сумлінно навчалася і займалася спортом. Вона не знала ні маму, ні тата. Одного разу батько з'являється в її житті й забирає до нового казкового світу, але возз'єднання не сталося. Тато погано з нею поводить, новий світ ворожий. Та вона знаходить вірних друзів й завдяки своїй наполегливості та силі духу долає всі виклики. Після кожної пригоди Василяни робить висновки набирається мудрості та терплячості.

– *Трилогія «Тореадори з Васюківки» Всеволод Нестайко.* Не новий, але відредагований під сучасніші реалії твір про трьох друзів. Книги містять безліч жартівливих цитат пронизаних дитячою наївною мудрістю. Та попри кумедні пригоди, головним посланням книг є справжня дружба, самопожертва, готовність прийти на допомогу нужденній людині.

– «Коли Марні була поруч» Джоан Робінсон. Головна героїня уникає налагодження стосунків із однолітками, тому що боїться що спілкування не переросте у дружбу. Але усе змінюється, коли вона приїжджає у невеличке містечко з незвичайною природою і достатньо ненав’язливими людьми і зустрічає Марні. І вперше дівчинка відчуває: її можуть щиро любити, з нею можуть залюбки проводити час, вона – цінна, важлива і цікава. Навіть коли Марні зникає, зігріте її дружбою серденько Анни не зачинається, і незабаром вона знаходить ціле сімейство чудових і щирих друзів.

Перелік книг можна продовжувати, а старшокласники можуть самостійно пропонувати улюблені історії чи книжки, а також варіанти їх презентацій. На нашу думку, така робота імponує підліткам, а при правильній організації допоможе їм виробити навички соціально успішної особистості, такі як ефективна комунікація, кооперація, емпатія, асертивність тощо. Крім того споживаючи корисну літературу, діти збагатяться баченням можливих рольових моделей у ситуаціях близьких саме для їхньої реальності.

Список використаних джерел:

1. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов. Москва : Academia, 2003. 128 с.
2. Бондарева Т. П. Використання креолізованих текстів на заняттях з української літератури. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання сучасної науки»*: Зб. наук. праць. Березани, 2017. Вип. 2. С. 10-15.
3. Ворошилова М. Б. Креолизованный текст: аспекты изучения / политическая лингвистика. № 20. Екатеринбург, 2006. С. 180–189.
4. Ісасва О. Креолізований текст на уроках світової літератури як фактор активізації читачької діяльності. URL: <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-38599286> (дата звернення: 10.10.2021).
5. Кириченко В. І. (Ред.), Нечерда В. Б., Гарбузюк І. В., Тарасова Т. В. Зміст, форми і методи формування просоціальної поведінки підлітків уразливих категорій в закладах загальної середньої освіти: метод. рек. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 96 с.
6. Лілік О. Особливості використання креолізованих текстів у професійній підготовці майбутніх учителів української літератури. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент. Педагогічні науки*. Київ, 2018. № 13. С. 71–83.

7. Портал превентивної освіти. URL <http://autta.org.ua/> (дата звернення: 05.10.2021).

8. Ревенко Ю. Креолізований текст на уроках української літератури як засіб розвитку творчості учнів. Інформаційний науково-методичний журнал «Освіта Сумщини». Суми, 2018. № 4 (40). С. 27–31.

9. Садкіна В. І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. Серія «Нові формати освіти». Київ : Основа, 2016. 144 с.

10. Сухомлинський В. О. Вогнегривий коник: Казки. Притчі. Оповідання. Серія «Скарби». Київ, 2017. 255 с.

11. Щербатюк В. С. Методика продукування та використання креолізованих текстів на уроках зарубіжної літератури. *Перспективні напрямки сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і студентів Донбаського державного педагогічного університету, учителів та учнів загальноосвітніх закладів (м. Слов'янськ, 17–19 травня 2017 р.). Слов'янськ : ДДПУ, 2017. Вип. 9. Ч. 2. С. 290–294.

12. Canva. URL: https://www.canva.com/uk_ua/ (дата звернення: 06.10.2021).

13. Pixton Comics Inc. URL: <https://www.pixton.com/> (дата звернення: 09.10.2021).